

Regjeringens forslag til statsbudsjett 2004:

ET BUDSJETT FOR ARBEIDSPLASSE, VELFERD OG FORNYELSE

Ærede president,

Samarbeidsregjeringen presenterer i dag sitt forslag til statsbudsjett for 2004. Vårt forslag er et budsjett for arbeidsplasser, velferd og fornyelse.

- Budsjettet skal bidra til å sikre og skape arbeidsplasser blant annet gjennom fortsatt lav rente og en konkurransedyktig kronekurs.
- Budsjettet videreutvikler sentrale velferdsordninger ved at innsatsen til barnehager, sykehus, psykiatri og kommuneøkonomi styrkes.
- Budsjettet gir grunnlag for fornyelse og nyskaping, blant annet gjennom økt satsing på utdanning, forskning og innovasjon. Slik styrker vi grunnlaget for fremtidig verdiskaping.

Den økonomiske politikken har gitt positive resultater i 2003

Da Regjeringen la frem statsbudsjettet for inneværende år, var hovedmålet å bedre konkurranseevnen og videreutvikle vårt velferdssamfunn.

Det var behov for et stramt budsjett for å bidra til å redusere det høye norske rentenivået og svekke kronekursen. Regjeringspartiene ble enige om et stramt budsjettopplegg i fjor høst sammen med Fremskrittspartiet.

Revideringen av budsjettet skjedde også innenfor rammer som har bidratt positivt i den økonomiske politikken. Regjeringen er svært fornøyd med å ha fått gjennomslag for sin budsjettpolitikk. Det har gitt resultater.

Etter at statsbudsjettet ble vedtatt, har renten gått ned fra 7 prosent til 2,5 prosent. Forskjellen i rentenivå mellom Norge og landene rundt oss er kraftig

redusert. Målt mot euro, har kronen svekket seg med 13 prosent siden toppen i januar i år. Dette har vært med på å bedre konkurranseevnen.

Det er selvsagt ikke budsjettpolitikken alene som har gitt denne positive utviklingen. Partene i arbeidslivet skal ha en vesentlig del av æren ved å ha fått ned lønnsveksten. I tillegg har konjunktorene i Norge og internasjonalt, preget av lav vekst, bidratt til lavere rente.

Samspeillet i den økonomiske politikken – mellom finanspolitikken, pengepolitikken og inntektspolitikken – har fungert godt. Konkurranseevnen er bedret.

Det er avgjørende for Norge at vi beholder konkurranseutsatte bedrifter. Hadde ikke Norge hatt en åpen økonomi og handlet med andre land, ville vi vært et fattigere land. Vi trenger bedrifter - ansatte, ledere og eiere – som hver eneste dag lever i internasjonal konkurranse og som må konkurrere på pris og kvalitet. En slik konkurranse er sunn, fordi den gjør at vi utvikler vår kompetanse videre. Det er dette vi skal leve av i fremtiden – det er grunnlaget for vår fremtidige velferd. Derfor er Regjeringen opptatt av å styrke de generelle rammevilkårene for det konkurranseutsatte næringslivet. Samtidig skal vi styrke konkurransepolitikken, slik at konkurransen bedrifter imellom fungerer til beste for kundene.

Budsjettpolitikken må rettes inn mot å gi oss bedrifter og arbeidsplasser som kan ha livets rett i en åpen, global kunnskapsøkonomi. Derfor foreslår Regjeringen en kraftig styrking av forskningen. I tillegg arbeider Regjeringen for å heve kvaliteten i utdanningssystemet på alle nivåer. Det er samtidig et viktig mål for Regjeringen å redusere skatter og avgifter. Alle disse prioriteringene skjer innenfor totale rammer som sikrer konkurranseevnen.

President,

Økonomiske utsikter – veksten tar seg opp

Finanspolitikken og den øvrige økonomiske politikken for 2003 har lagt et godt grunnlag for vekst i norsk økonomi. Lettelsene i pengepolitikken har kommet raskere og vært større enn vi forutså. Veksten i varekonsumet har vært høy de siste månedene. Sterk lønnsvekst og fortsatt lavt rentenivå tilsier at det private forbruket vil fortsette å øke. Oljeinvesteringene vil også vokse. Sammen med bedre utsikter for eksportindustrien, medvirker disse faktorene til at veksten i norsk økonomi tar seg opp. Vi anslår nå veksten i bruttonasjonalproduktet (BNP) for Fastlands-Norge til ½ prosent i år og 2½ prosent neste år. Veksten i Norge vil være høyere enn i de fleste landene rundt oss.

Også de internasjonale utsiktene fremstår nå som lysere. Positive signaler, særlig fra USA, gir økt optimisme, selv om bildet langt fra er entydig. I Asia har flere land nå relativt høy vekst. I euroområdet er veksten fortsatt lav og signalene om et snarlig omslag uklare. Usikkerheten er derfor fortsatt tilstede.

Mot bedring på arbeidsmarkedet

Arbeidsmarkedet er svekket etter en periode med svak økonomisk vekst. Fallet i sysselsettingen begynte i de næringer som er særlig utsatt for internasjonal konkurranse. Etter hvert kom nedgangen også i andre deler av næringslivet og over hele landet. Arbeidsledigheten økte betydelig gjennom første halvår. Den ligger nå på rundt 4½ prosent av arbeidsstyrken når vi korrigerer for sesongmessige forhold. Sammenlignet med andre land, er det norske ledighetsnivået fortsatt relativt lavt. I norsk sammenheng derimot, er situasjonen på arbeidsmarkedet bekymringsfull.

Styrkingen av kronekursen gjennom fjoråret kom på toppen av flere år med særnorsk lønnsvekst. Resultatet var en kraftig svekkelse av norske bedrifters konkurranseevne og at ledigheten økte.

Enkelte har tatt til orde for enkle grep og kortsiktige tiltak for å bekjempe arbeidsledigheten. En sterk økning av offentlige utgifter ville gjort situasjonen langt verre på sikt. Regjeringen har derfor først og fremst gått løs på de underliggende årsakene til ledigheten. Politikken virker: Renten har gått ned, kronen har svekket seg og partene i arbeidslivet har vært seg sitt ansvar bevisst.

Arbeidskraften er vår viktigste ressurs – vi har behov for alle! Derfor er kampen mot arbeidsledigheten den viktigste utfordringen. For den enkelte smerter det å miste jobben. Det sosiale nettverket svekkes, og arbeidsinntekten forsvinner. For samfunnet er høy arbeidsledighet sløsing med menneskelige ressurser.

Det positive trekket i arbeidsmarkedet er at det fortsatt finnes mange ledige jobber. To av tre ledige finner arbeid i løpet av et halvt år. Regjeringen vil fortsette satsingen på å stimulere ledige til aktivt jobbsøk for å få dem så raskt som mulig tilbake i arbeid. Aetat skal satse på informasjon, rådgivning og tettere oppfølging. Ledige som sliter med å få fotfeste i arbeidsmarkedet, skal i første omgang tilbys korte, arbeidsrettede tiltak. Det vil bli tilbudt kompetansegivende tilbud til langtidsledige. Ungdom, innvandrere og langtidsmottagere av sosialhjelp vil være prioriterte grupper.

Selv om vi nå ser en gryende optimisme i næringslivet, tar det noe tid før situasjonen på arbeidsmarkedet også bedres. Vi legger derfor nå til grunn at arbeidsledigheten stabiliserer seg i løpet av vinteren for deretter å avta noe utover i 2004.

Samspeillet i den økonomiske politikken

Næringslivet, særlig de bedriftene som er utsatt for internasjonal konkurranse, har slitt i de senere årene. Dette skyldes sterkere kostnadsvekst enn konkurrentene ute, et høyt rentenivå og sterk krone. En sterk svekkelse av den kostnadsmessige konkurranseevnen, sammen med den internasjonale lavkonjunkturen, har ført til svak utvikling i eksporten av tradisjonelle varer. Norske bedrifter har tapt markedsandeler hjemme og ute.

Investeringslysten har avtatt og bidratt til å trekke veksten i samlet etterspørsel ned.

Det var følgelig rom og behov for rentenedgang og svakere krone. Budsjettet for 2003 ble utformet for å oppnå dette. Denne politikken har gitt resultater. Renten er redusert, kronen er svekket og utsiktene for den konkurranseutsatte delen av næringslivet er vesentlig bedre enn for et år siden.

Kostnadsnivået i Norge er imidlertid høyt etter at lønningene i norsk industri har økt vesentlig mer enn hos våre handelspartnere siden 1998. En balansert utvikling i norsk økonomi, med nedgang i ledigheten, krever derfor at hensynet til konkurranseevnen må være retningsgivende for gjennomføringen av inntektsoppgjørene i 2004 og videre fremover. Det inntektspolitiske samarbeidet må fortsette.

Regjeringens budsjettforslag innebærer et strukturelt, oljekorrigert underskudd i 2004 på 50,7 milliarder kroner. Det er 16,5 milliarder kroner mer enn forventet realavkastning av Petroleumsfondet. Med de anslag vi nå legger frem for i år, vil merforbruket av oljepenger, utover 4 prosent avkastning, være det samme i 2003 og 2004. En større bruk av oljepenger neste år enn i Regjeringens forslag, ville innebære at vi gikk feil vei i forhold til målet om at bruken av oljepenger over tid skal tilsvare forventet realavkastning av fondet. En mer ekspansiv politikk vil dessuten medføre fare for høyere rente og sterkere krone.

Samtidig tilsier den aktuelle konjunktursituasjonen at det er behov for en økonomisk politikk som stimulerer produksjon og sysselsetting i fastlandsøkonomien. For å unngå at kronen på nytt styrker seg, bør de viktigste stimulansene fortsatt komme gjennom pengepolitikken. Men etter Regjeringens vurdering er det ikke aktuelt å legge opp til en finanspolitikk som bremser aktiviteten i økonomien, slik at situasjonen på arbeidsmarkedet blir enda vanskeligere. I tråd med dette legger Regjeringen frem et budsjettforslag som virker om lag nøytralt på den økonomiske aktiviteten i 2004. Statsbudsjettets utgifter vokser med 2 prosent. Det er mindre enn veksten i BNP for Fastlands-Norge.

President,

Handlingsrommet er redusert

Handlingsrommet i budsjettpolitikken har blitt vesentlig mindre enn hva en trodde da Stortingets flertall sluttet seg til de nye retningslinjene for budsjettpolitikken våren 2001. Svak utvikling i internasjonale finansmarkeder og styrkingen av kronkursen har bidratt til å redusere verdien på Petroleumsfondet. For dette tiåret antar vi nå at realavkastningen vil bli 15 milliarder kroner mindre enn anslått for litt over to år siden. Samtidig har ny informasjon om blant annet lavere skatteinngang bidratt til å øke det strukturelle budsjettunderskuddet.

Rommet for å øke bruken av oljeinntekter fremover er altså redusert. Dette vil måtte få konsekvenser for budsjettpolitikken. For de nærmeste årene vil det ikke være rom for nye, kostnadskrevenne satsinger uten at vi samtidig gjennomfører tiltak som reduserer statens utgifter på andre områder.

En del av forklaringen på at kronen styrket seg kraftig i fjor, kan ha vært at mange markedsaktører hadde overdrevne oppfatninger om store omstillinger i norsk økonomi. Dette baserte seg på en tro om at en betydelig innfasing av oljeinntekter ville kreve sterk vekst i offentlig sektor på bekostning av konkurranseutsatt næringsliv. Vi presenterte i fjor høst beregninger som viste at dette omstillingsbehovet var langt mindre enn det mange trodde. Når vi nå i tillegg ser at rommet for økt bruk av oljepenger i årene som kommer er redusert, er det ingen realøkonomiske grunner til at konkurranseevnen skal svekkes gjennom styrking av kronkursen. Tvert imot vil det være behov for å bedre næringslivets konkurranseevne.

Utfordringer for budsjettpolitikken fremover

Som politikere i dag har vi et ansvar overfor morgendagens generasjoner. I finanspolitikken gjenspeiler dette seg i at vi må forvalte vår felles oljeformue slik at det blir noe igjen til de som kommer etter oss. Handlingsregelen er en tydeliggjøring av ansvarlighet mellom generasjoner i forvaltningen av våre felles verdier.

Vi er nå i ferd med å nærme oss toppen for hva vi skal bruke av oljepenger i årene fremover. Det blir derfor enda viktigere enn før med klare politiske prioriteringer for at norsk økonomi skal få en sunn utvikling. Alle "gode formål" kan ikke nå opp når vi skal ha et helhetlig økonomisk opplegg som samtidig ivaretar Norges konkurranseevne og fremtidens pensjoner. Det må settes grenser for den offentlige pengebruken fordi vi ønsker en levedyktig privat sektor, og særskilt fordi vi ønsker konkurranseutsatte bedrifter. Økte skatter og avgifter er heller ingen farbar vei for et land som allerede ligger i toppen internasjonalt.

Land etter land må nå kutte i offentlige utgifter for å ha en økonomi som sikrer verdiskaping og velferd. Tiltakene er tøffere og hardere enn i Norge. Men heller ikke vi kan lukke øynene for at velferdssamfunnet må fornyes og forbedres for å kunne møte fremtidige utfordringer.

President,

Det norske politiske system, slik det i dag fungerer, gir oss ekstra utfordringer. Illusjonen om at "Staten bader i penger" gjør at det er press for å øke omtrent hver eneste utgiftspost. Den norske politiske debatten preges ofte av en konkurranse om å bruke mest mulig penger til gode formål. Gjennom denne konkurransen skapes illusjoner hos folk flest om hva det faktisk er mulig og ønskelig å utrette fra statens side. Vi står i fare for å skape et samfunn der det personlige ansvar forvitrer og erstattes av krav om at staten må løse alle problemer.

Det er ingen stor kunst å danne flertall for populære utgiftsøkninger. Men det kreves mer av de som ønsker å ta ansvar. For en regjering er det ekstra utfordrende når stortingsflertallet i en rekke saker finner sammen for å øke statens utgifter, uten å anvise hvor pengene skal hentes fra. I en slik situasjon kan det ikke forventes at Regjeringen skal finne plass til alle utgiftsøkninger når gode formål skal settes opp mot hverandre, slik de nødvendigvis må i et budsjett. En debatt om disse sider ved vårt demokratiske og parlamentariske styresett vil ikke bare være velkommen – den synes også nødvendig.

Klare politiske prioriteringer på utgiftssiden

Regjeringen prioriterer flere sentrale politikkområder i tråd med Semerklæringen. Jeg vil kort redegjøre for noen av de viktigste.

Barnehageforliket følges opp

Først: Barnehageforliket følges opp. Det skal etableres flere barnehageplasser og foreldrebetalingen skal reduseres. Private og kommunale barnehager skal behandles økonomisk likeverdig. Det bevilges 2,8 milliarder kroner mer på dette området. Dette innbefatter også skattefritaket for arbeidsgivers betaling av barnehageplasser, som betyr en skattelette på 300 millioner kroner.

Regjeringens høyest prioriterte mål er barnehageplass til alle. Vårt mål er etablering av nye plasser til 12 000 barn i 2004. Regjeringens forslag legger til rette for en samlet offentlig finansiering av kostnadene i barnehagesektoren på om lag 80 prosent. Det legger grunnlaget for å nå grensen for maks-pris for foreldrebetaling i tråd med barnehageforliket.

Kommuneøkonomien styrkes

Regjeringen styrker kommuneøkonomien vesentlig. Det gir et godt grunnlag for utviklingen av viktige velferdstjenester lokalt. Vårt forslag innebærer en reell vekst i kommunenes samlede inntekter i 2004 på om lag 3¼ milliarder

kroner. Dette er i tråd med de signaler som ble gitt i Kommuneproposisjonen før sommeren. Fordelingen mellom øremerkede og frie inntekter er imidlertid forskjøvet som følge av vedtak i Stortinget i vår. Øremerkingen øker som følge av barnehageforliket. Oppfølgingen av forliket medfører at de frie inntektene er redusert med snaut ½ milliard kroner og i stedet gitt som øremerkede tilskudd. I vår signaliserte Regjeringen at de frie inntektene skulle øke med 2¼ milliard kroner. Nå legges det opp til en økning på 1,8 milliarder kroner, inkludert den nye ordningen for ressurskrevende brukere.

Helsesektoren styrkes

Helsetilbudet er en hjørnestein i vår velferdspolitik. Det har vært en kraftig aktivitetsvekst i sykehusene de siste årene, ikke minst i inneværende år. Aktiviteten har aldri vært høyere. Ventetidene er betydelig redusert. Det foreslås en reell vekst i bevilgningene til drift av sykehus på 1,2 milliard kroner i forhold til saldert budsjett for 2003. Regjeringen legger opp til at aktiviteten i sykehusene videreføres i 2004 på om lag samme høye nivå som anslaget for 2003. Sykehusene må fortsette arbeidet med omstilling og effektivisering av driften.

Vi foreslår også særskilte investeringstilskudd til de tre store utbyggingsprosjektene Nye Ahus, fase 2 av den nye universitetsklinikken i Trondheim og nytt forskningsbygg ved Radiumhospitalet.

Regjeringen foreslår en reell økning av bevilgningene til gjennomføring av opptrappingsplanen for psykiatri på 700 millioner kroner. Dette er den sterkeste økningen siden planen ble vedtatt av Stortinget. For å sikre at de forutsatte målene nås, foreslår Regjeringen at planperioden utvides med to år.

Bedre skole, mer til forskning

God kompetanse og høyt kunnskapsnivå er helt nødvendig om vi skal konkurrere internasjonalt. Derfor satser Regjeringen på en bedre skole og på økt kvalitet i høyere utdanning og forskning.

Regjeringen foreslår en økning i bevilgninger til gjennomføring av Kvalitetsreformen på over en halv milliard kroner. Stortingets forutsetninger om bevilgninger til Kvalitetsreformen er dermed nådd og reformen er med dette fullfinansiert.

Det legges opp til en vekst i de offentlige forskningsmidlene på 1,1 milliard kroner i 2004. Dette er i tråd med det årlige vekstbehovet for offentlige midler som er anslått i opptrappingsplanen for forskningsbevilgninger som ble behandlet i Stortinget våren 2001. Regjeringen har også styrket forskningen ved å utvide skatteFUNN-ordningen. Ordningen gir nå næringslivet en årlig skattelette på 1,5 milliard kroner.

Regjeringen foreslår å utvide låneordningen som gir kommunene økt mulighet til å investere i skolebygg, med 2 milliarder kroner. Vi er dermed kommet opp i samlede investeringer på 7 milliarder kroner totalt.

Mer penger til kollektivtransporten

Regjeringen satser på kollektivtransporten. Storbyområdene prioriteres. Økte bevilgninger og endringer i moms-systemet gir en samlet styrking av kollektivtransporten på nærmere én milliard kroner i 2004.

Regjeringen foreslår lettelse i momssystemet for persontransport. Ved å innføre 6 prosent moms fra 1. mars, får næringen også rett til fradrag for inngående moms. Moms-belastningen for persontransporten blir dermed redusert med nesten en halv milliard kroner per år, først og fremst for togtrafikken og lokale ruter med buss og bane. Dette gir grunnlag for lavere billettpriser og bedret tilbud.

Økt internasjonal bistand

Regjeringen fortsetter opptrappingen av bistanden med 630 millioner kroner. Bevilgningen over bistandsbudsjettet vil utgjøre 0,94 prosent av bruttonasjonalinntekten (BNI) i 2004. Regjeringen vil styrke innsatsen

internasjonalt for bekjempelse av fattigdom. Utdanning og tiltak mot HIV/aids-epidemien er særlig prioritert.

For å få rom til disse og andre satsinger, har det vært nødvendig å redusere utgiftene på enkelte andre områder.

Økte egenandeler for helseutgifter

Da ordningen med et frikort for egenandeler ble innført i 1984, var tanken å skjerme de som hadde store helseutgifter. 140.000 personer fikk den gangen frikort. I fjor ble det utstedt nærmere 900.000 frikort. Dette er et eksempel på hvordan en god velferdsordning, som skulle hjelpe de med store behov, har utviklet seg til å omfatte stadig flere av oss. Det er grunn til å spørre om dette er riktig bruk av skattebetalernes penger i et land hvor de aller fleste blant oss har råd til noe høyere egenandeler. I dag får hver enkelt av oss et frikort fra Folketrygden når egenandelene på sentrale helsetjenester når et tak på 1350 kroner. Dette taket foreslår Regjeringen nå økt til 2500 kroner. Med en slik grense, antar vi at 600.000 personer fortsatt vil få tildelt frikort.

Den sosiale profilen i Regjeringens politikk er i større grad å målrette de offentlige velferdsordningene. Derfor har vi i år innført en skjerming av storforbrukere av helsetjenester for å begrense deres utgifter. Denne ordningen omtales gjerne som et "tak 2". I tillegg er minstepensjonister fritatt for egenandeler for medisiner på blå resept.

Regjeringens innsparingsforslag på dette området gjør det mulig å satse betydelig på andre viktige velferdsområder, som psykiatrien og målrettede tiltak i kampen mot den ny-fattigdom som vi dessverre ser utvikle seg i deler av vårt ellers så rike land.

Enkelte endringer i attførings- og rehabiliteringssystemet

Sentralt i Regjeringens politikk er å sikre flest mulig arbeid. I dag er én av fem i yrkesaktiv alder på trygd. For å gi flere mulighet til å delta i arbeidslivet, vil Regjeringen fortsette gjennomgangen av trygdeordninger.

Jo lenger en person er ute av arbeidslivet gjennom sykefravær, rehabilitering og attføring, jo mindre blir sjansene for en vellykket tilbakeføring til arbeid. Dagens regelverk medfører at mange går i mer enn to år fra første sykemelding til påbegynt attføring. Regjeringen foreslår derfor flere endringer for å målrette ordningen og bidra til å få den enkelte raskere tilbake i arbeid gjennom endringer i attførings- og rehabiliteringssystemet. Vårt forslag innebærer reduserte utgifter på nærmere en halv milliard kroner neste år.

Endringer i permitteringsregler

Regjeringen foreslår endringer i permitteringsordningen. Permitteringer bør i hovedsak brukes når bedriftene opplever reelt sett uventede og midlertidige endringer i aktiviteten. Svært få permitterte arbeidstagere finner seg ny jobb i permitteringsperioden. Det er samfunnsøkonomisk uheldig at deler av arbeidskraften låses inne på denne måten. I tillegg er det en rekke arbeidstagere som opplever gjentatte permitteringer, noe som betyr at staten over tid finansierer betydelige deler av arbeidsgivers lønnskostnader. Regjeringen foreslår derfor å utvide lønnspliktperioden fra tre til tretti dager.

Samtidig ønsker Regjeringen å gjøre det lettere for næringslivet å ta på seg spesielle tidsbegrensede oppdrag og enklere håndtere arbeidstopper og sesongmessige svingninger. Vi foreslår derfor endringer i reglene om midlertidige ansettelser. Dette betyr at det blir en generell adgang til å ansette personer midlertidig i inntil tolv måneder i samme virksomhet, og at det vil bli adgang til å ansette midlertidig for konkrete prosjekter. Regjeringen vil understreke at dette også vil gjøre det lettere for arbeidssøkere uten

jobberfaring å få innpass på arbeidsmarkedet. Dette vil gjelde grupper med høy ledighet eller lav deltagelse på arbeidsmarkedet, som ungdom, innvandrere og funksjonshemmede.

La meg også legge til, på grunn av den oppmerksomhet som gjerne er rundt saken, at Regjeringen ikke foreslår redusert kompensasjonsgrad i sykelønnsordningen. Veksten i sykepenger er likevel foruroligende. Budsjettet for 2004 er basert på en forventet vekst i sykefraværet i trygdeperioden på 2,5 prosent for inneværende år og 1 prosent neste år. Intensjonsavtalens mål er å redusere det totale sykefraværet med minst 20 prosent fra 2. kvartal 2001 til utgangen av 2005. I stedet for nedgang, har vi til nå fått en vekst på 11,5 prosent. Avtalen skal evalueres nå i høst. På bakgrunn av evalueringen, vil Regjeringen i samarbeid med partene i arbeidslivet drøfte det videre arbeidet for et inkluderende arbeidsliv.

President,

Moderate skattelettelser

Til nå har Regjeringen redusert skatter og avgifter med nesten 20 milliarder kroner. Lettelsene har bedret næringslivets rammebetingelser. Det har gitt grunnlag for videre økonomisk vekst. Budsjettforslaget for 2004 gir nye lettelser på vel 500 millioner kroner. Dette må ses i sammenheng med endringen i NOKUS-reglene som ble vedtatt i vår. Dette innebærer at skatte- og avgiftsnivået vil bli omtrent det samme i 2004 som det var i saldert budsjett for 2003.

Arbeidet med å redusere skatter og avgifter skal fortsette. Regjeringen vil følge opp Skatteutvalgets innstilling, som nå har vært på høring, med en egen stortingsmelding om forbedringer av skatte- og avgiftssystemet. Stortingets behandling av meldingen vil gi et grunnlag for Regjeringens arbeid med budsjettet for 2005.

Regjeringen foreslår en stor og viktig omlegging av avgiftssystemet når vi nå innfører en generell momskompensasjon for kommunene. Reformen innebærer at private og offentlige tjenesteprodusenter skal behandles likt avgiftsmessig. Private kan heretter i større grad konkurrere på like vilkår med kommuner ved kommunale anskaffelser. Samarbeid kommuner imellom vil også bli stimulert. Dette vil gi lokale folkevalgte et godt grunnlag for å utnytte kommunens penger bedre og dermed sikre innbyggerne bedre tjenester.

Den aller største avgiftsendringen i budsjettforslaget er vel kjent. Den differensierte arbeidsgiveravgiften må dessverre omgjøres fra nyttår av. Ordningen er det viktigste og beste distriktspolitiske virkemiddel vi har. Det er en enkel og ubyråkratisk ordning som Regjeringen har jobbet aktivt for å beholde. Men ESA, EFTA-landenes organ for å overvåke EØS-avtalen, har gitt klar beskjed om at denne ordningen ikke kan fortsette. Det finnes ikke rettslig grunnlag for å videreføre ordningen fra 1. januar 2004.

Når vi nå tvinges til å gjøre endringer, har Regjeringen lagt vekt på å oppnå best mulig løsninger for næringslivet i distriktene. Vi mener at vi har kommet frem til en god løsning, som i stor grad vil bøte på virkningen av at dagens ordning må legges om. Regjeringen foreslår at de økte avgiftsinntektene i sin helhet blir ført tilbake til de berørte områdene. For at endringene skal skje gradvis, og ikke over natten, har Regjeringen søkt ESA om en overgangsperiode på tre år. I tråd med dette, vil tilskudd til næringsutvikling i de berørte områder øke over tid.

ESA anser også industriens fritak for el-avgift som statsstøtte. Dette er en konsekvens av at den foregående regjering sommeren 2001 aksepterte EUs nye retningslinjer for miljøstøtte. El-avgiften må derfor legges om. For å redusere risikoen for eventuelle krav fra ESA om tilbakebetaling av støtte, foreslår Regjeringen å avvikle avgiften for all næringsvirksomhet fra 1. januar 2004. Regjeringen foreslår samtidig at det settes i verk tiltak for å dempe

økningen i el-forbruket, og vil derfor bl.a. styrke Energifondet. Regjeringen tar sikte på å innføre et nytt avgiftssystem som avgiftslegger deler av forbruket i næringsvirksomhet fra 1. juli 2004. Målet med det nye systemet vil være å dempe økningen i el-forbruket og fortsatt stimulere til overgang til alternative energikilder og vannbåren varme.

Regjeringen foreslår å redusere boligskatten. Som et skritt videre i retning av Sem-erklæringens mål om å fjerne fordelsbeskatningen av egen bolig, foreslår vi å øke bunnfradraget fra 80 000 til 90 000 kroner i 2004.

Regjeringens forslag innebærer at rundt 40 000 færre boligeiere vil måtte betale denne skatten.

Stortinget har bedt Regjeringen om å endre alkoholavgiftene, slik at brennevinsbasert rusbrus får økt avgift. Regjeringen følger opp dette. De økte inntektene fra omleggingen anvendes slik at avgiftene på alle drikkevarer blir redusert.

Regjeringen foreslår å øke avgiften på røyketobakk slik at avgiftsbelastning på sigaretter og røyketobakk blir lik. Røyketobakk har i dag en avgift på bare 70 prosent av avgiften for sigaretter. Det er ingen helsemessige årsaker til denne avgiftsmessige forskjellsbehandlingen.

Langsiktige utfordringer

Den kanskje aller viktigste saken Regjering og Storting skal behandle denne stortingsperioden, er pensjonsreformen. En rekke land har allerede gjennomført nødvendige reformer. Felles for disse er at de vil stimulere den enkelte til å stå lenger i jobb og sikre større balanse mellom inn- og utbetalinger. En reform i Norge bør sikte mot det samme.

Med dagens regelverk, vil pensjonsutgiftene stige fra 8 prosent av BNP i år 2000 til nesten 20 prosent i 2050. Utgiftene vil stige mye mer i Norge enn i de fleste andre vestlige land. Vi må utforme et mer individbasert og fleksibelt pensjonssystem som belønner de som vil stå lenger i jobb.

En slik reform vil kreve enkelte tøffe tak, vanskelige avveininger og politisk handlekraft. Vi som politikere vil bli utfordret til å tenke langsiktig og til å finne sammen om løsninger som gir Folketrygden økonomisk bærekraft og den enkelte trygghet for egen alderdom.

Som politikere i dag har vi et internasjonalt ansvar og en forpliktelse overfor fremtidige generasjoner. I årets nasjonalbudsjett presenteres en Nasjonal Agenda 21 – en nasjonal handlingsplan for bærekraftig utvikling. Planen har et bredt globalt perspektiv og tar opp de sentrale utfordringene knyttet til bærekraftig utvikling. Planen fokuserer på utvalgte områder nasjonalt og internasjonalt og på hva myndigheter, næringsliv og den enkelte kan gjøre. For budsjettpolitikken innebærer det at vi må tilpasse dagens utgifter slik at det bygges opp tilstrekkelige reserver til å møte fremtidige utgifter. Vi skylder fremtidige generasjoner at vi holder orden i vårt felles hus.

President,

Samarbeidsregjeringens budsjettforslag er et budsjett for arbeidsplasser, velferd og fornyelse. Jeg inviterer på dette grunnlag Stortinget til samarbeid om statsbudsjettet for 2004.